

Alejandro Blay, Hipòlit Agulló i Xavier Richart són tres dels membres que van formar l'any 1994 la colla La Inestable, que va introduir la dolçaina en uns àmbits musicals diferents del de la música tradicional, com ara el jazz.

La dolçaina, camí a la dignitat

Després de molts anys de lluita, a partir del setembre els conservatoris públics valencians podran impartir estudis de dolçaina. Una fita històrica, que fa justícia a una de les mostres de cultura popular més arrelades.

Un pas cap a la dignificació de la dolçaina. Aquesta és la sensació que es té després que s'aprovara que al setembre es podran impartir estudis de dolçaina per primera vegada en un conservatori públic de la xarxa de la Generalitat. En concret, al Conservatori Professional de Música de Castelló Mestre Tàrraga.

Una victòria, encara que parcial, que arriba després de molts anys de treball, lluita i d'una quasi solitària travessia del món de la dolçaina. Un moviment que naix a la transició cap a la democràcia, on es produeix una ruptura amb les velles formes d'ensenyament i de funcionar que predominaven en el franquisme, quan no existien les colles de dolçainers i tabaletes, sinó que predominava un fenomen que actualment viu però en decadència, el de les parelles. Integrades per un dolçainer i un tabalater, anaven tocant pels pobles en les festes populars. “Eren dolçainers professio-

nals, practicaven un ofici remunerat que es transmetia de generació en generació”, explica Xavier Richart, dolçainer i professor de dolçaina al Conservatori Municipal José Iturbi de València.

Un ofici que prompte anirà deixant pas a l'influx que suposarà el naixement de les primeres escoles i colles. A Algemesí, i amb la intenció d'evitar els alts preus que posaven les parelles, “es va crear la primera escola l'any 1973, l'Escola Provincial d'Algemesí” relata Richart. “La creació d'aquesta escola i la democratització de l'ensenyament de la dolçaina va trencar amb aquesta tradició”, expressa.

L'impuls de la Transició, l'adveniment de la llibertat i el reflux de la reivindicació de la cultura pròpia, van conformar el camp de cultiu perfecte per al naixement de les primeres colles. Per a Hipòlit Agulló, professor de dolçaina a l'Escola de Música Tradicional La Xafigà i al Conservatori Municipal Juan Cantó d'Alcoi, el pas de les parelles a les colles es va esdevenir “per una necessitat social de donar cabuda a la gran demanda d'aficionats a la dolçaina amb una major preparació sòcio-cultural”, junt amb “el fet de reivindicar els trets culturals d'un poble”.

Les primeres colles a veure la llum van ser El Terrós de Petrer, el 1980; El Soroll, de València, l'any 1980; La Colla de Dolçainers i Tabaletes de Castelló, el 1985, entre d'altres. No obstant això, la colla pionera va ser La Xafigà, fundada oficialment l'any 1982 a Muro del Comtat pels dolçainers Paco Vicedo, Pep Olcina, Jaume Gosálbez i el tabalater Rafael Climent. Aquesta colla va ser una de les primeres que va tenir una escola, que de manera oficiosa es va crear l'any 1983. En vingueren d'altres, com *La Brama* (1984) a Bonrepòs i Mirambell o l'escola Apol·lo, creada l'any 1994 per Hipòlit Agulló.

Precisament, a La Xafigà, es va començar a barallar la idea de la creació d'una federació que aglutinara totes les colles que anaven sorgint. “Arran d'un aplec a Petrer, es van ajuntar totes les colles que hi havia hagut fins aleshores i anàvem preguntant-nos com havíem fet això o allò. A partir d'ací, vam pensar que amb l'existència d'una federació tot ens seria més fàcil i podríem aconseguir ajudes i un millor accés a l'administració”, relata Paco Vicedo, fundador de

La Xafigà i expresident de la Federació Valenciana de Dolçainers i Tabaletes. La gestora de la federació es va crear en una assemblea a l'Ajuntament de Muro del Comtat el setembre de 1997, on totes les colles existents fins aleshores van redactar l'esborrany dels estatuts de la futura Federació.

La seua constitució va tenir lloc al cap d'un any, a l'octubre de 1998, a l'aplec de Gandia entre les 28 colles de dolçainers i tabals existents aleshores, segons s'explica en un article del primer president de l'entitat, Paco Vicedo, a la revista *La Canya*. Vicedo també hi expressava que la Federació naixia amb dos objectius: “Dotar d'un marc legal tant la dolçaina com el tabal” i “aconseguir un reconeixement institucional dels instruments més emblemàtics i característics de la nostra terra”.

Revolució didàctica. El trencament amb les parelles i el pas a la creació de les primeres escoles que nodriran les noves colles provoca una autèntica revolució didàctica en l'ensenyament de la dolçaina. Una revolta que ha aconseguit que es passe “d'un ensenyament autodidacte o imitatiu a un aprenentatge amb una metodologia concreta, una coherència amb els estudis i un professorat cada vegada més format i amb més bagatge cultural”, comenta Agulló.

Un trencament amb les velles formes d'ensenyament que és iniciat per Xavier Richart. “La metodologia d'ensenyament a les primeres escoles va estar marcada per la proposta de Richart. La gran majoria practiquem la seua filosofia”, rebla Agulló. Una proposta que “intenta dotar dels mateixos continguts a la dolçaina com es fa als altres instruments i amb la mateixa exigència” explica Alejandro Blay, professor de dolçaina al Conservatori Municipal de Sagunt Joaquín Rodrigo.

Tot aquest impuls didàctic va cristal·litzar en una demanda: que els conservatoris es dotaren d'estudis de dolçaina. Una demanda que va tardar, però que finalment, i després d'aconseguir el vist-i-plau del Ministeri de Cultura i de la Conselleria, va arribar. Tot i que la iniciativa de demanar els estudis de dolçaina havia sorgit en part del Conservatori José Iturbi de València, el primer que va impartir dolçaina fou el Conservatori d'Albaida el curs

Joanjo Trilles, director-gerent de l'Escola de Dolçaina i Tabal de Castelló, posa al costat d'una escultura dedicada als dolçainers.

2007/2008. A partir d'ací, l'extensió de la docència de dolçaina als conservatoris locals, de propietat pública o privada, es va escampar per les localitats d'Almussafes, València, Gandia, Sagunt, Quart de Poblet, Teulada, i Alcoi, entre d'altres. “Un total de nou conservatoris locals imparteixen dolçaina”, indica Richart.

Una arribada als conservatoris, amb la docència del grau professional, que ha comportat un gran nombre de canvis en el món de la dolçaina, tant pel que fa a l'ensenyament com pel que fa a la dignificació de l'instrument. “El fet que passara de ser un instrument aïllat a un instrument normal que es pot estudiar

com un altre ha estat un gran pas”, afirma Richart.

Canvis que s'han notat no sols en una millor formació cultural i musical que aporten els que cursen aquests estudis i formen part de les colles o del professorat de les escoles, sinó també en el perfil d'edat del qui estudia dolçaina. “El perfil sempre ha sigut d'una persona adulta, però l'oferta docent dels conservatoris ha fet que la mitjana d'edat dels que aprenen dolçaina siga més baixa”, comenta Blay.

David Santamaría, dolçainer i president de la colla La Xafigà, explica que l'adveniment de la dolçaina als conservatoris “ha sigut un gran pas per

a la dignificació de l'instrument”. “El bagatge cultural i musical d'una colla augmenta quan algun dels membres ha estudiat al conservatori dolçaina, ja que la gent es mira al seu espill i vol ser cada vegada millor. Cosa que fomenta que el grup cada vegada tinga més qualitat musical”, afirma.

No obstant això, hi ha veus que, tot i veure com a positiva l'arribada als conservatoris, preferirien que “hi haguera una espècie d'Institut de Música Tradicional, on es donara des de dolçaina a rondalla valenciana, passant pel cant d'estil o la dansa tradicional”, critica Agulló. “La concepció de la interpretació amb instruments tradicionals és un poc diferent, ja que pot donar peu a una variació interpretativa de la partitura, així com li dona molta importància a la funcionalitat que puga tenir la música, mentre que els altres no”, rebla.

Més enllà de la música tradicional.

Durant el camí cap a la dignificació, la dolçaina no sols ha interpretat música tradicional. La formació l'any 1994 de la colla La Inestable va obrir la dolçaina a altres mons que anaven més enllà de la música tradicional. Aquesta colla va nàixer pel fet que sempre dolçainers com Xavier Richart, Hipòlit Agulló, Enric Gironès, Alejandro Blay i tabaleters com Vicent Borràs o Antoni de la Asunción, entre d'altres, s'ajuntaven a tocar sempre a la festa major de Tarragona.

“Quan el nivell de la formació és més elevat, intentes anar més enllà d'interpretar sols música tradicional, sense mai deixar d'estimar-la i valorar-la com a tal, però necessites explorar altres músiques i mons”, afirma Agulló. La Inestable, en la seua necessitat vital d'innovar i apropar la dolçaina a altres músiques, va fer incursions en altres gèneres com ara el jazz, la música de cambra, va tocar al costat d'orquestrs simfòniques o amb bandes de música com a instrument solista. Tot un procés d'innovació amb la dolçaina que va plegar el desembre del 2012.

També han tingut un paper destacat en la difusió de la dolçaina i el creixement del moviment de les colles de dolçaines i tabals les festes de moros i cristians. “Els moros i cristians han sigut la manifestació per excel·lència que ha dotat a la dolçaina d'un impuls

i atractiu important”, diu Agulló. Una empena fonamental des del punt de vista econòmic per a les colles, ja que ha comportat ingressos per les actuacions que han ajudat a mantenir les escoles, renovar els instruments i fer més atractiu i conegut l'instrument.

Però, no sols la dolçaina ha caminat cap a la dignitat de la mà del món vinculat a les colles. Grups de música com Al Tall, durant la transició, i Obrint Pas o la Gossa Sorda després, han ajudat i molt a revitalitzar un instrument que es creia cosa de iaies i que la gent jove, davant l'espill d'aquests grups, s'haja interessat per ell. “Grups com Obrint Pas o altres formacions han difós la dolçaina mitjançant altres estils com el rock, el reggae o el jazz, i han fet que la gent jove conega molt més l'instrument i que li resulte atractiu”, indica Blay.

Joan Josep Trilles, president de la Federació Valenciana de Dolçainers i Tabaleters, afirma que Al Tall va fer “un treball enorme, ja que va posar la dolçaina damunt dels escenaris”. “Obrint Pas ha demostrat que es pot fer música moderna amb un instrument tradicional”, afirma Trilles.

Reptes per la dignificació. Un dels passos clau per la dignificació de la dolçaina és que aquest instrument per primera vegada podrà tenir presència al curs vinent en un conservatori de la xarxa de la Generalitat, més concretament al Conservatori Professional de Música de Castelló Mestre Tàrrega. Un fet que per a Trilles “respon a una necessitat educativa” i que pot comportar un efecte dominó, ja que si a Castelló s'imparteix “potser s'estendrà

pels altres conservatoris de la xarxa de la Generalitat”.

No obstant això, encara queden molts reptes per aconseguir dotar del reconeixement necessari un dels nostres instruments més significatius. Unes reivindicacions que van quedar plasmades en el Manifest per la Dolçaina, impulsat l'any 2011 a l'aplec de Castelló. En matèria educativa, es reclamava completar el recorregut formatiu de la dolçaina als conservatoris, és a dir, aconseguir que s'oferira tant el grau elemental com el superior.

“Ha passat de ser un instrument aïllat a un de normal que es pot estudiar. Ha estat un gran pas”

“Reconèixer l'elemental és fonamental per posar a l'abast de tot el món els estudis de dolçaina. Així evites la barrera que qui estudia dolçaina al conservatori sols pot accedir al grau professional, per al qual necessita un bagatge musical determinat”, reivindica Richart. Segons ell, la posada en marxa del superior també és clau i necessari, “perquè per treballar als conservatoris cal tenir aquesta titulació. I a hores d'ara, sols és dona a Madrid i a Catalunya”.

Una altra de les reivindicacions expressades al manifest era aconseguir per part de les colles de dolçaines i tabals un reconeixement igual al que tenen les bandes de música. El document,

impulsat per la Federació Valenciana de Dolçainers i Tabaleters, continua tenint una vigència plena, ja que, segons crítica Blay, “estem absolutament igual que l'any 2011. La dolçaina pateix el menyspreu dels governants”. Trilles, se suma a la crítica: “No se'ns té en compte com a altres entitats associatives”.

Sumat a la falta d'atenció del Consell de les reivindicacions expressades per la Federació, les escoles de dolçaina i tabal, tant municipals com en mans de les colles, no s'han deslliurat de les tisorres i han experimentat retallades en les subvencions rebudes des de la Generalitat. Retallades que han posat en dubte la supervivència d'aquestes escoles i han aportat incertesa laboral als professors que es guanyen la vida en aquest sector. “Al govern actual la cultura tradicional li interessa poc i sols ho utilitza com a ferramenta electoral, però realment no la valora com un valor integrador de tots els valencians” denuncia Richart. Escoles i colles, que al contrari que la Generalitat, en la majoria dels casos consultats, no han vist retallades les ajudes municipals que rebien.

Però no tot són males notícies. “La Conselleria de Cultura ens va dir que ens van reconèixer a través del Consell Valencià de Cultura com un Bé d'Interès Cultural”, afirma Trilles. Un fet que, junt amb l'entrada de la dolçaina als conservatoris de la xarxa de la Generalitat, i l'efecte en cadena que pot provocar, albira el final d'un camí llarg en lluita per la dignitat d'aquest instrument. Un fet que cada vegada sembla més pròxim.

Moisés Pérez Pascual

Cines Babel Vicente Sancho Tello, 10. · València

Now is Good d'Oi Parker

Si presentes aquesta butlleta tindràs el següent preu especial:

Si ets subscriptor d'EL TEMPS : 4,40 € De dilluns a dijous i 6€ cap de setmana. (Cal acompanyar el justificant de pagament)	Si ets lector d'EL TEMPS: 5,60€ de dilluns a dijous excepte vespra de festiu i festius.
--	---

